

ICOMOS AH AP TAR H YAPILARIN KORUNMASI Ç N LKELER 1999

Ekim 1999'da Mexico'da yapılan ICOMOS 12. Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir.

Bu belgenin amacı tarihi ah ap yapıların korunması ve onarımı için kültürel önemlerine saygı gösteren temel ve evrensel ilke ve uygulamaları tanımlamaktır. Buradaki tarihi ah ap yapı deyimi kısmen veya tümü ah aptan yapımı ve kültürel anlamı olan veya tarihi bir bölgenin parçası olan her tür bina ve yapıyı kapsamaktadır.

Bu tür yapıların korunması amacıyla konulan ilkeler:

- Her dönemden ah ap yapının dünyanın kültürel mirasının bir parçası olarak önemini takdir etmekte,
- Tarihi ah ap yapıların büyük farklılıklar gösterdiği ini kabul etmekte ,
- Ah ap yapıların yapımı için de i ik tür ve nitelikte a açların kullanıldığını göz önünde tutmakta,
- Kısmen veya tümü ah ap yapıların nem de i iklikleri, ı ık, mantar ve böcek, a ınma, yangın ve di er felaketler gibi de i ik çevresel ve iklimsel ko ulların etkisiyle kolayca bozulup, çürüyebileceklerini hesaba katmakta,
- Kolay zarar görebilmeleri, kötü kullanım ve geleneksel tasarım ve yapım tekniklerinin unutulması nedeniyle ah ap yapıların gittikçe enderle tiklerini bilerek,
- Bu kültür mirası kaynaklarının ya atılması ve onarımı için gerekli olan eylem ve i lemlerin çe itlili ini gözönünde tutmakta,
- Venedik Tüzü ü, Burra Kartası, UNESCO ve ICOMOS'un konuyla ilgili kuramsal metinlerini dikkate alanak ve bu genel ilkeleri tarihi ah ap yapıların ya atılması ve korunmasına uygulamaya çalı ılması gere ini benimsemektedir.

Ve a a ıdaki tavsiyeler geli tirilmiştir:

NCELEME, SAPTAMA VE BELGELEME

1. Venedik Tüzü ü'nün 16. Maddesi ve ICOMOS'un Anıtların , Yapı guruplarının ve Sitlerin Belgelenmesi ile lgili lkeleri gere i, herhangi bir müdahaleden önce yapının ve bile enlerinin durumu ve uygulama sırasında kullanılan malzemeler dikkatle belgelenmelidir. Yapıdan çıkarılan malzemelerle ilgili örnekler de dahil olmak üzere, her tür belge ve geleneksel sanatlar ve tekniklerle ilgili bilgiler toplanmalı, tasnif edilmeli ve gerekti inde ula ılabilecek ekilde uygun bir yerde saklanmalıdır. Belgeleme onarım için seçilen malzeme ve yöntemlerle ilgili açıklamaları da içermelidir.
2. Her müdahaleden önce ah ap yapının mevcut durumu, hasarların ve yapısal bozulmanın nedenlerini ara tıran ayrıntılı bir çalı ma yapılmalı, te his güvenilir olmalıdır. Te his kesin verilere, fiziksel inceleme ve analize dayandırılmalı, gerekirse hasar vermeyen deney yöntemleri kullanılmalı ve fiziksel ölçümler yapılmalıdır. Bu gerekli küçük müdahaleleri ve acil önlemleri engellememelidir.

ZLEME VE BAKIM

3. Tarihi ah ap yapıların ve kültürel anlamlarının korunması için sürekli izleme ve bakım etkinli ini kapsayan tutarlı bir strateji izlenmesi gereklidir.

MÜDAHALELER

4. Koruma ve ya atmanın temel amacı kültür varlığının tarihi özgünlüğünü ve bütünlüğünü korumaktır. Her müdahale uygun ara tırma ve de erlendirmelere dayandırılmalıdır. Sorunlar mevcut ko ul ve gereksinimlere göre, yapının estetik ve tarihi de erlerine, tarihi yapının veya sitinin fiziksel bütünlü ğüne saygı göstererek çözümlenmelidir.

5. Önerilen müdahaleler tercihan,

- geleneksel yöntemleri izlemeli,
- teknik olarak mümkünse, geri dönü ümlü olmalı veya,
- gelecekte yapılacak koruma çalı malarını engellememeli ve
- yapının bünyesinde barındırdı ı izlere ula ılmasını engellememelidir.

6. deal olan, ah ap bir tarihi yapının dokusuna olabildi ince az müdahale edilmesidir. Bazen minimum müdahale ah ap yapıların tümüyle veya kısmen sökölüp tekrar birle tirilmesini gerektirebilir.

7. Müdahalelerde tarihi yapı bir bütün olarak ele alınmalı, ta ıyııcı ögeler, dolgu panoları, dı kaplama, çatı, kapı ve pencereler dahil olmak üzere tüm malzeme e it ilgi görmelidir. Temel ilke mevcut malzemeyi olabildi ince yerinde tutmaktır. Koruma sıva, boya, kaplama, duvar ka idı gibi bitirme ayrıntılarını da kapsamalıdır. E er sıva vb. yüzeylerin yenilenmesi gerekirse, olabildi ince özgün malzemelere, yapım tekniklerine ve yüzey dokularına sadık kalınmalıdır.

8. Restorasyonun amacı tarihi yapıyı, onun ta ıyııcılı ını korumak ve Venedik Tüzü ü'nün 9-13. Maddelerinde belirtildi i gibi, mevcut tarihi verilerin sa ladı ı sınırlar içinde kalarak yapının özgün tasarımını, tarihi bütünlüğünün okunabilirli ini arttırarak kültürel de erlerini aç ı a çıkarmaktır. Sökülen ögeler ve tarihi yapının di er bile enleri kataloglanmalı ve tipik örnekler belgelemenin bir parçası olarak saklanmalıdır.

ONARIM VE YEN LEME

9. Tarihi bir yapının onarımında yeni ah ap, tarihi ve estetik de erlere saygı çerçevesinde kalınarak ve harap ve çürümü kısımları de i tirmek, ya da restorasyonun gereklerini kar ılamak amacıyla kullanılabilir.

Yeni öge veya parçalar aynı tür a açtan ve e er uygunsa, yenilenecek parçalardakinden daha iyi kalitede ah aptan yapılmalıdır. Yeni ah abın nem miktarı ve di er fiziksel özellikleri mevcut yapıyla uyumlu olmalıdır.

çilik ve yapım teknolojisi kullanılan alet ve makineler mümkün oldu unca ilk yapımdakine uymalıdır. Çiviler ve ikincil malzemeler, durum uygunsa, özgünlerin benzeri olmalıdır.

Strüktürel gereksinimler açısından aykırı bir durum yoksa, bir ögenin kısmen yenilenmesi gerekti inde, mevcut ve yeni kısımlar, geleneksel ah ap geçme tekni i kullanılarak ba lanmalıdır.

10. Yeni ögelerin veya parçaların eskilerden ayıredilebilir olması kabul edilmelidir. Kaldırılan ögelerin do al bozulma ve deformasyonlarının kopya edilmesi istenmez. Uygun geleneksel veya veya iyi denenmi ça da yöntemler kullanılarak eski ve yeni kısımların renk uyumu sa lanabilir. Bu i lemin ah ap ögenin yüzeyine zarar vermeyecek veya onu bozmaya ından emin olunmalıdır.

11. Daha sonra di erlerinden ayırt edilebilmeleri için, yeni kısım veya ögelerin üstlerine yakarak, kazıyarak veya ba ka yöntemlerle i aret konulmalıdır.

TARİH ORMAN ALANLARI

12. Ahap yapıların korunması ve onarımı için gerekli uygun aaçların sağlanabilmesi için yedek orman alanları oluşturulması ve mevcut orman ve koruların korunması desteklenmelidir.

Tarihi yapı ve sitlerin korunmasından sorumlu kurullar, onarım için uygun ahapların bulundurulduğu depoların oluşturulmasını desteklemelidir.

ÇAĞDA MALZEME VE TEKNOLOJİLER

13. Epoksi reçineler gibi çağda malzemeler ve çelikle strüktürel destekleme gibi yeni müdahale teknikleri, ancak malzemelerin ve yapım tekniklerinin dayanımları ve strüktürel davranışları yeterli bir süre denenerek kanıtlandıktan sonra, çok dikkatle seçilmeli ve kullanılmalıdır. Isıtma, yangın uyarı ve önleme sistemleri gibi tesisat yapının veya sitin tarihi ve estetik önemi gözetilerek yerle tirilmelidir.

14. Kimyasal koruyucuların kullanımı dikkatle denetlenmeli ve izlenmeli, mutlak yarar beklendiği, kamu ve çevresel güvenliğin etkilenmediği ve uzun vadede başarı olasılığının önemli olduğu durumlarda kullanılmalıdır.

EĞİTİM VE ÖZRETİM

15. Tarihi ahap yapıların kültürel önemine ilişkin derinlemesine eğitim programları aracılığıyla canlandırılması sürdürülebilir koruma ve gelişim politikasının temel koşuludur. Tarihi ahap yapıların korunması onarımı ve bakımı ile ilgili eğitim programlarının oluşturulması ve geliştirilmesi teşvik edilmektedir. Bu tür eğitimler sürdürülebilir üretim ve tüketimin gereksinimleriyle bütünleşen kapsamlı bir stratejiye dayandırılmalı ve yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde programlar içermelidir. Programlar konuyla ilgili tüm meslek ve iş kollarına, özellikle mimar, konservatör, mühendis, zanaatkar ve alan yöneticilerine hitap etmelidir.

Çeviri: Z. Ahunbay, Ocak 2004